

Тема. Тригонометричні тотожності

Мета: відновити та розширити знання про тригонометричні тотожності та навчитись застосовувати їх до розв'язування задач

Пригадайте

- Дайте означення синуса, косинуса і тангенса гострого кута в прямокутному трикутнику.
- Дайте означення синуса, косинуса і тангенса гострого кута в тригонометричному колі.
- Чому дорівнюють тригонометричні функції кутів 0° , 90° , 180° ?
- Які основні тригонометричні тотожності ви знаєте?

Ознайомтеся з інформацією

Пригадаймо, що для будь-якого гострого кута α прямокутного трикутника було доведено основну тригонометричну тотожність:

$$\sin^2\alpha + \cos^2\alpha = 1.$$

Ця ж тотожність дійсна і для кута α з проміжку $0^\circ \leq \alpha \leq 180^\circ$.

З основної тригонометричної тотожності з урахуванням знаків тригонометричних функцій для кутів від 0° до 180° випливає, що:

$$\sin\alpha = \sqrt{1 - \cos^2\alpha}, \quad \cos\alpha = \pm\sqrt{1 - \sin^2\alpha}.$$

Знак $\cos\alpha$ обирають залежно від того, чи є кут α гострим (знак «+»), чи тупим (знак «-»). Безпосередньо з означень тригонометричних функцій випливають такі тотожності:

$$\begin{aligned} \operatorname{tg}\alpha &= \frac{\sin\alpha}{\cos\alpha} \quad (\alpha \neq 90^\circ), \quad \operatorname{ctg}\alpha = \frac{\cos\alpha}{\sin\alpha} \quad (0^\circ < \alpha < 180^\circ), \\ \operatorname{tg}\alpha \cdot \operatorname{ctg}\alpha &= 1 \quad (\alpha \neq 0^\circ, \alpha \neq 90^\circ, \alpha \neq 180^\circ). \end{aligned}$$

У 8-ому класі ви вивчали, що для гострого кута α справджуються формули доповнення, які виражають функції кута $(90^\circ - \alpha)$ через функції кута α :

$$\begin{aligned} \sin(90^\circ - \alpha) &= \cos\alpha, \quad \cos(90^\circ - \alpha) = \sin\alpha, \\ \operatorname{tg}(90^\circ - \alpha) &= \operatorname{ctg}\alpha, \quad \operatorname{ctg}(90^\circ - \alpha) = \operatorname{tg}\alpha. \end{aligned}$$

Формули зведення для кута на проміжку $0^\circ \leq \alpha \leq 180^\circ$ будуть мати такий вигляд:

$$\begin{aligned} \sin(180^\circ - \alpha) &= \sin\alpha, \quad \cos(180^\circ - \alpha) = -\cos\alpha, \\ \operatorname{tg}(180^\circ - \alpha) &= -\operatorname{tg}\alpha \quad (0^\circ \leq \alpha \leq 180^\circ, \alpha \neq 90^\circ), \\ \operatorname{ctg}(180^\circ - \alpha) &= -\operatorname{ctg}\alpha \quad (0^\circ < \alpha < 180^\circ). \end{aligned}$$

Перегляньте відео

<https://youtu.be/-8Gk0dy7giE>

Робота в зошиті

Запишіть приклади розв'язування задач:

Задача 1

Обчисліть значення тригонометричних функцій кута 150° .

Розв'язання.

$$\sin 150^\circ = \sin(180^\circ - 30^\circ) = \sin 30^\circ = \frac{1}{2}, \cos 150^\circ = \cos(180^\circ - 30^\circ) = -\cos 30^\circ = -\frac{\sqrt{3}}{2},$$

$$\operatorname{tg} 150^\circ = \operatorname{tg}(180^\circ - 30^\circ) = -\operatorname{tg} 30^\circ = -\frac{\sqrt{3}}{3}, \operatorname{ctg} 150^\circ = \operatorname{ctg}(180^\circ - 30^\circ) = -\operatorname{ctg} 30^\circ = -\sqrt{3}.$$

Відповідь: $\sin 150^\circ = \frac{1}{2}, \cos 150^\circ = -\frac{\sqrt{3}}{2}, \operatorname{tg} 150^\circ = -\frac{\sqrt{3}}{3}, \operatorname{ctg} 150^\circ = -\sqrt{3}.$

Задача 2

Обчисліть:

1) $\sin 150^\circ + \operatorname{tg} 135^\circ$;

Розв'язання

$$\begin{aligned} 1) \sin 150^\circ + \operatorname{tg} 135^\circ &= \sin(180^\circ - 30^\circ) + \operatorname{tg}(180^\circ - 45^\circ) = \sin 30^\circ - \operatorname{tg} 45^\circ = \\ &= \frac{1}{2} - 1 = -0,5; \end{aligned}$$

Задача 3

Кут β – гострий. Знайдіть: $\cos \beta$, якщо $\sin \beta = \frac{4}{5}$

Розв'язання

$$\sin^2 \beta + \cos^2 \beta = 1.$$

$$1) \sin \beta = \frac{4}{5}; \cos^2 \beta = 1 - \sin^2 \beta; \cos \beta = \sqrt{1 - \sin^2 \beta};$$

$$\cos \beta = \sqrt{1 - \left(\frac{4}{5}\right)^2} = \sqrt{1 - \frac{16}{25}} = \sqrt{\frac{9}{25}} = \frac{3}{5};$$

Домашнє завдання

- Опрацювати конспект
- Розв'язати задачі (письмово):

1. Обчисліть $\cos 150^\circ \cdot \sin 120^\circ$.

2. Кут β гострий. Знайдіть $\sin \beta$, якщо $\cos \beta = \frac{5}{13}$

3. Спростіть вираз

$$(1 - \cos \alpha)(1 + \cos \alpha);$$

$$\frac{\cos(90^\circ - \alpha)}{\sin(180^\circ - \alpha)}.$$

Фото виконаних робіт надсилайте у HUMAN або на електронну пошту nataliartemiuk.55@gmail.com

Джерело

[Всеукраїнська школа онлайн](#)